

Czy biomasa jest odpadem?

Łukasz Turowski

Co to jest biomasa?

W obliczu nałożonych na Polskę prawem Unii Europejskiej zobowiązań polegających na zwiększaniu udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w ogólnej ilości wytwarzanej energii, przetwarzanie biomasy w celu uzyskania energii staje się kwestią niezwykle istotną. Dzieje się tak ze względu na dość duże zasoby tego „surowca” w Polsce.

Potoczne znaczenie terminu „biomasa” obecnie nie stanowi zagadki dla coraz większej rzeszy ludzi, nawet tych nie związanych zawodowo z branżą ochrony środowiska. To, że biomasa jest jednym z odnawialnych źródeł energii, można dowiedzieć się już na pierwszych etapach szkolnej edukacji.

Sprawa okazuje się jednak nieco bardziej skomplikowana, jeśli spojrzymy na biomasę i warunki jej przetwarzania z punktu widzenia polskiego prawa.

W niniejszym artykule spróbujemy zgłębić kilka zagadnień związanych z biomasą, w szczególności w kontekście obowiązujących w porządku prawnym definicji .

Biomasa w kontekście polskiego prawa – definicje

Zgodnie z wyjaśnieniem zawartym w słowniku języka polskiego PWN¹ biomasę stanowi masa materii organicznej zawartej w danym momencie w organizmach zwierzęcych lub roślinnych, stanowiąca miarę produktywności biologicznej. Jednakże dla potrzeb przepisów regulujących kwestie przetwarzania biomasy, rozumianej jako potencjalne źródło energii, stworzone zostały definicje skonstruowane poprzez wyliczenie rodzajów substancji i materiałów, które można zaklasyfikować jako biomasę.

Pierwszą definicję *biomasy* możemy znaleźć w przepisach rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie standardów emisyjnych z instalacji². W przepisach tych *biomasa* jest paliwem rozumianym jako:

¹ <http://sjp.pwn.pl>

² rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 260 poz. 2181)

produkty składające się w całości lub w części z substancji roślinnych pochodzących z rolnictwa lub leśnictwa spalane w celu odzyskania zawartej w nich energii, oraz następujące odpady:

- roślinne z rolnictwa i leśnictwa,
- roślinne z przemysłu przetwórstwa spożywczego, jeżeli odzyskuje się wytwarzaną energię cieplną,
- włókniste roślinne z procesu produkcji pierwotnej masy celulozowej i z procesu produkcji papieru z mas, jeżeli odpadu te są spalane w miejscu, w którym powstają, a wytwarzana energia cieplna jest odzyskiwana,
- korka,
- drewna, z wyjątkiem odpadów drewna zanieczyszczonego impregnatami i powłokami ochronnymi, które mogą zawierać związki chlorowcoorganiczne lub metale ciężkie, oraz drewna pochodzącego z odpadów budowlanych lub rozbiórki.

Cytowana wyżej definicja wskazuje, że *biomasa* może mieć zarówno status „produktu” składającego się substancji roślinnych pochodzących z rolnictwa lub leśnictwa oraz status „odpadu”, który należy do jednej z kategorii wymienionych na końcu definicji.

Warto zwrócić uwagę, że w omawianej definicji wymieniono substancje i odpady, których termiczne przekształcanie jest, ogólnie rzecz ujmując, „bezpieczne” ekologicznie, tzn. nie powoduje nadmiernej emisji szkodliwych dla środowiska substancji.

Biomasa określona wyżej mianem „produktów” to przede wszystkim rośliny pochodzące z upraw energetycznych oraz produkty rolnicze. Do tej grupy należą głównie: drewno, rośliny pochodzące z upraw energetycznych oraz produkty rolnicze.

Natomiast odpady, które można uznać za *biomasę* w rozumieniu omawianej definicji, można znaleźć w katalogu odpadów³ w grupach:

- 02 - odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności (np. odpadowa masa roślinna, odpady z gospodarki leśnej)

³ rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. Nr 112, poz. 1206)

- 03 - odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury (np. odpady kory i drewna),
- 20 - odpady komunalne łącznie z frakcjami gromadzonymi selektywnie (np. odpady z ogrodów i parków oraz targowisk).

Drugą, niemniej ważną definicję *biomasy* znajdziemy w przepisach rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej oraz zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii⁴. *Biomasa* została tu określona jako stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, i które pochodzą z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji.

Łatwo zauważyć, że definicja zawarta w rozporządzeniu Ministra Gospodarki jest dużo szersza w porównaniu z cytowaną wcześniej definicją.

Zgodnie z ostatnim terminem za *biomasę* można uznać także odpadowy materiał pochodzenia zwierzęcego oraz inne rodzaje odpadów lub ich części, które ulegają biodegradacji.

Odpady, które spełniają tę definicję znajdziemy, jak to miało miejsce w poprzednim przypadku, przede wszystkim w grupach 02, 03 oraz 20 katalogu odpadów. Warto także zwrócić uwagę, że materiał o charakterze *biomasy*, o którym jest mowa w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, można zidentyfikować również w grupie 19 (odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów, z oczyszczalni ścieków oraz z uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych). W grupie tej znajdują się przede wszystkim odpady powstające w wyniku przetwarzania odpadów roślinnych lub zwierzęcych, a także komunalne osady ściekowe, a nawet niektóre frakcje ulegające biodegradacji zawarte w odpadach komunalnych.

⁴ rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 19 grudnia 2005 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej oraz zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii (Dz.U. Nr 261, poz. 2187, z późn. zm.)

Jak, kiedy i po co korzystać z definicji?

Po co nam w prawie aż dwie różne definicje biomasy? Wyjaśnienie tej kwestii może nasunąć nam wiedza, na temat grupy przepisów do których należą obydwie ww. rozporządzenia.

Pierwsze z rozporządzeń – Ministra Środowiska jest aktem wykonawczym do ustawy – Prawo ochrony środowiska⁵, którego przepisy stosuje się na potrzeby ustalania warunków środowiskowych związanych z wprowadzaniem gazów i pyłów do powietrza. W rozporządzeniu tym zawarte zostały standardy emisyjne dla instalacji, które obowiązują w zakresie wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza, i które zróżnicowano m.in. w zależności od rodzaju działalności oraz procesu technologicznego. Określone tu zostały standardy emisyjne m.in. dla instalacji spalania paliw, w tym *biomasy* oraz dla spalania i współspalania odpadów.

Niezwykle istotne jest zatem dokonanie rozróżnienia jakie odpady stanowią *biomasę* w rozumieniu rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. Bowiem tylko dla tych odpadów, w przypadku ich termicznego przekształcania, możliwe będzie dotrzymanie standardów emisyjnych przewidzianych dla *biomasy*, a nie dużo bardziej rygorystycznych standardów określonych dla spalania i współspalania odpadów.

Warto również nadmienić, że w przypadku spalania odpadów, które jednocześnie można zakwalifikować jako *biomasę* w rozumieniu rozporządzenia Ministra Środowiska w ustawie o odpadach przewidziano w przepisach pewne uproszczenia. Uproszczeniami tymi są zwolnienia z obowiązków:

- przestrzegania specjalnych wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów⁶,
- zatrudniania kierownika spalarni odpadów lub współspalarni odpadów posiadającego świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami,

⁵ ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2006 r., Nr 129, poz. 902, z późn. zm.)

⁶ rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 marca 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów (Dz.U. Nr 37, poz. 339, z późn. zm.)

- przestrzegania specjalnych procedur przy przyjmowaniu odpadów do spalania, pobieraniu i przechowywaniu ich próbek oraz procedur związanych z gospodarowaniem odpadami powstałymi w wyniku spalania.

Należy również zwrócić uwagę, że brak możliwości kwalifikacji odpadów jako *biomasy*, o której jest mowa w rozporządzeniu Ministra Środowiska, zobowiązuje podmioty także do prowadzenia monitoringu wprowadzanych do powietrza substancji w sposób bardziej rygorystyczny, niż dla spalania biomasy.

Ponadto, w przypadku spalania lub współspalania *biomasy* „odpadowej”, tak jak dla innych rodzajów odpadów, istnieje obowiązek uzyskania zezwolenia na odzysk. Natomiast posiadacz takiej biomasy (w tym również dokonujący jej spalania) jest jednocześnie posiadaczem odpadu. Warto w tym miejscu przypomnieć, że obowiązkiem posiadacza odpadów jest prowadzenie ich ewidencji oraz przekazywanie odpadów wyłącznie podmiotom posiadającym odpowiednie zezwolenia.

Drugie ze wspomnianych wyżej rozporządzeń jest częścią przepisów ustawy - Prawo energetyczne⁷ i służy na potrzeby rozliczania udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł.

Zgodnie z obowiązującym prawem, przedsiębiorstwa zajmujące się sprzedażą energii elektrycznej odbiorcom końcowym, są zobowiązane uzyskać i przedstawić do umorzenia Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki świadectwa pochodzenia na określoną ilość energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych bądź uiścić opłatę zastępczą. Zatem spalanie *biomasy* w rozumieniu rozporządzenia Ministra Gospodarki umożliwia przedsiębiorstwom wywiązanie się z nałożonych prawem energetycznym obowiązków.

Wobec powyższego należy podkreślić, że definicję *biomasy* zawartą w rozporządzeniu Ministra Gospodarki należy wykorzystywać wyłącznie na potrzeby rozliczania energii odnawialnej, nie zaś do ustalania warunków korzystania ze środowiska.

⁷ ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz.U.z 2006 Nr 89, poz.625, z późn. zm.)

Podsumowanie

Mając do czynienia ze spalaniem biomasy należy zwrócić uwagę na jej status, tzn. czy jest ona produktem specjalnie uprawianym na cele energetyczne, czy też stanowi odpad w rozumieniu przepisów ustawy o odpadach i podlega rygorom tejże ustawy oraz ustawy Prawo ochrony środowiska.

W porządku prawnym obowiązują dwie definicje biomasy, które należy stosować do dwóch różnych celów.

Dla celów ustalenia, jakie obowiązki wynikające z przepisów ochrony środowiska ciążą na spalającym biomasę, korzystać należy z definicji Ministra Środowiska, natomiast dla potrzeb rozliczenia udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł stosujemy definicję z rozporządzenia Ministra Gospodarki.

Łukasz Turowski

grudzień 2007